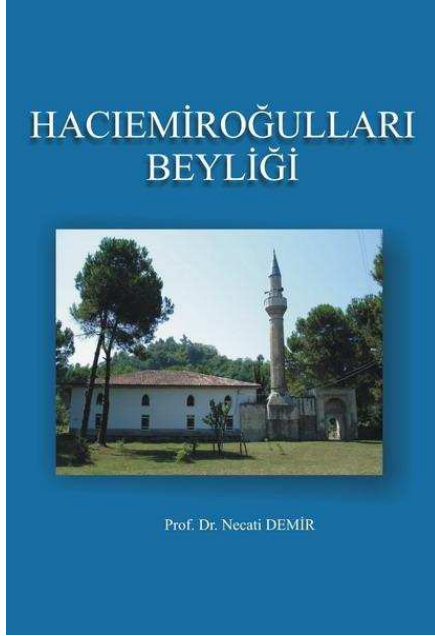

NECATİ DEMİR, ‘‘HACIEMİROĞULLARI BEYLİĞİ’’
(Neden Kitabevi Yay., İstanbul 2007)

Osman Kubilay GÜL*

BilindiĐi üzere Anadolu’ya yerleşme amaçlı olan ilk seferler Büyük Selçuklular tarafından yapılmıştır. Malazgirt zaferine kadar devam eden bu akınlar, 1071’den sonra iyice artmış ve Anadolu’da hızlı bir fetih süreci başlamıştır. Geniş yetkilerle donatılan Selçuklu komutanları Anadolu’yu hızla fethetmeye başlamışlar ve fethettikleri bölgelerde kendi adlarını verdikleri küçük devletler kurmuşlardır. Bu devletler siyasi bir teşkilat oluşturmalarına rağmen Büyük Selçuklu Devleti’ne bağlılıklarını devam ettirmişlerdir. Daha sonra bu devletlerin hemen hemen hepsi Anadolu Selçuklu hâkimiyetine girmiştir.

Anadolu Selçuklu Devleti, Anadolu’da hâkim olduktan sonra sadece Anadolu’da yaşayan Türklerin hamisi olmamış, Orta Asya’dan gelen Türkmen aşiretlerine de yardımlarda bulunmuştur. Orta Asya’dan gelen Türkmen aşiretlerini Anadolu’nun çeşitli bölgelerine yerleştirmiştir.

Bu iskân faaliyeti sırasında hem Anadolu’daki Türk nüfusunu attırmış hem de uçlara yerleştirdiği aşiretleri bir sınır bekçisi gibi kullanarak sınırlarının güvenliğini sağlamıştır. Uçlara yerleştirilen aşiretlerin de bu bakımdan ayrı bir önemi vardır.

Anadolu Selçuklu Devleti’nin Köseadağı Savaşı’nı kaybetmesi ile birlikte Anadolu üzerindeki hâkimiyeti de sarsılmıştır. Anadolu Selçuklu Devleti’nin

* Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Öğrencisi, Elazığ.

Moğol nüfuzuna girmesi üzerine pek çok aşiret kendi beyliğini kurmuş, var olan beylikler de bağımsızlıklarını ilan etmişlerdir.

Selçukludan Osmanlıya geçiş süreci içerisinde bu beylikler önemli bir yere sahip olmasına rağmen çoğu beylik hakkında alanla ilgili çalışmalarda herhangi bir bilgiye rastlanamamaktadır. Tarihteki önemli rolüne nazaran günümüzde gün ışığına çıkarılmayıp üzerinde durulmayan beyliklerden biri de *Hacıemiroğulları Beyliği*'dir.

Hacıemiroğulları 1301 tarihinde, Ordu, Giresun, Tokat'ın kuzeyi, Samsun'un doğusu ve Trabzon'un batısını içine alan bir alanda, kurulmuştur. Kurulduğu coğrafya açısından değerlendirildiğinde (uç beyliği olması sebebiyle batı sınırı Trabzon Rum Devleti'ne dayanmaktadır) Osmanlı Devleti ile benzerlik göstermektedir. Osmanlı Devleti'nin Bizans ile yaptığı mücadeleleri Hacıemiroğulları da Trabzon Rum Devleti ile yapmıştır. Aslında bir bakıma Hacıemiroğulları'nın işi daha zordur diyebiliriz. Çünkü Osmanlı, merkezi yönetimi ile arası açık olan tekfurlarla savaşırken Hacıemiroğulları dünyanın pek çok ülkesinden destek gören Trabzon Rum Devleti ile mücadele etmiştir.

Hacıemiroğulları, ilgili yazılı kaynaklarda ya küçük bir beylik olarak nitelendirilmiş ya da kendisinden hiç bahsedilmemiştir. Buna duruma rağmen Hacıemiroğulları Beyliği hem sahip olduğu topraklar açısından, hem de üstlenmiş olduğu görev sebebi ile Anadolu'nun Türkleşmesi ve müdafaasında önemli bir yere sahip olmuştur.

Prof. Dr. Necati Demir, tarihteki önemine karşılık gölgede kalan ve hatta çoğu kaynakta görmezlikten gelinen Hacıemiroğulları Beyliği üzerine yaptığı incelemelerini ve araştırmalarını bir kitapta toplayarak ilim âlemine sunmuştur.

Prof. Dr. Necati Demir tarafından kaleme alınan ve *Hacıemiroğulları Beyliği* adındaki eser 168 sayfadan oluşmaktadır. Kitap *Ön Söz*, *Kısaltmalar* ve *Kaynaklar* (7-16) kısımlarından sonra dört bölümden oluşmuştur. *Birinci bölümde* (17-48) *Hacıemiroğulları Beyliği Öncesi Ordu, Giresun, Tokat ve Trabzon Yöresi* ve bölgede yaşamakta olan halkın menşei hakkında bilgi verilmiştir. *İkinci bölümde* (49-90) *Hacıemiroğulları Beyliği* detaylı bir şekilde anlatılmıştır. *Üçüncü bölümde* (91-104) *Hacıemiroğulları Beyliği'ne Komşu Türkemen Beylikleri* hakkında bilgi verilmiştir. Dördüncü bölümde (105-114) ise *Günümüzdeki Hacıemiroğulları mensupları* hakkında bilgiler verilmiştir. Kitabın son bölümünde, *Kaynakça* (115-121), *Genel Dizin* (123-138) ve *Harita ve Fotoğraflar* (139-168) kısımları yer almıştır.

Ön Söz bölümünde yazar hakkında pek az araştırma yapılmış olan bu beylik hakkında çalışmalarını nasıl yürüttüğünü anlattıktan sonra kitabın içeriği hakkında kısaca bilgi vermiş ve Hacıemiroğulları Beyliği'nin önemi üzerinde durmuştur.

Ön Söz bölümünde araştırmanın yöntemi üzerinde durulmuş, kitabın içeriği hakkında bilgiler verilmiştir.

Kaynaklar bölümünde Hacıemiroğulları ile ilgili araştırma yapılırken taranan *Bezm u Rezm, Tahrir Defterleri, Panaretos Kroniği, Tarihi Eserler ve Alan Araştırmaları* eserleri hakkında bilgiler verilmiştir.

Birinci Bölümde yazar, Karadeniz Bölgesi'nin tarihî alt yapısı hakkında bilgi vermiştir. İlk elden kaynaklara dayanarak verdiği bilgilerde Karadeniz Bölgesi'nin daha milattan önceki dönemlerden itibaren Türk yurdu olduğundan ve burada Kumanlar ve Peçeneklerin yaşadığından bahsetmiştir. Anlatılan dönem içerisinde bölgede bulunan Kumanlar ve Peçenekler hakkında bilgiler verilmiştir.

Çalışmanın devamında Trabzon Rum Devleti hakkında önemli tespitlerde bulunulmuştur. Trabzon Rum Devleti'nin kuruluşu hakkında bilgiler verildikten sonra sınırları tam olarak belirtilmiş ve *imparatorluk* ifadesinin bu devlet için kullanılmaması gerektiği sebepleri ile ortaya konulmuştur. Ayrıca yazar, yaptığı alan araştırmaları ve ağız incelemeleri doğrultusunda bölgedeki etnik yapı hakkında çok çarpıcı tespitlerde bulunmuştur. Ayrıca yazar, Osmanlı Devleti'nin yaptığı "millet" sınıflandırması nedeni ile burada yaşamakta olan Hristiyan Türklerin Rum olarak anıldığını fakat bunun yanlış bir değerlendirme olduğunu kaynaklara dayanarak açıkça ortaya koymuştur.

Birinci bölümde Dânişmendliler hakkında detaylı bir değerlendirmeye de yer vermiştir. Bunun nedeni Hacıemiroğulları'nın kökenlerinin Dânişmendlilere dayanıyor olma düşüncesidir. Bu bölümde ayrıca Anadolu Selçuklu Devleti ile ilgili olarak da kısa bir değerlendirme bulunmaktadır.

İkinci Bölümde Hacıemiroğulları Beyliği detaylı bir incelemeye tabi tutulmuştur. Beyliğin ortaya çıkışı hakkında bilgiler detaylı bir şekilde incelenmiştir. Yer isimleri ve coğrafi bölgeleri titiz bir şekilde inceleyen yazar, bu bilgiler ışığında beyliğin yayılışını izah etmiştir.

Hacıemiroğullarının; Trabzon Rum Devleti, Taceddinoğulları Beyliği, Kadı Burhaneddin Devleti ve Osmanlı Devleti ile olan ilişkileri de ayrıntılı olarak belirtilmiştir.

Beyliğin Osmanlıya bağlanmasından sonraki bölgenin durumu hakkında bilgiler verilmiştir. Bölümün sonlarında ise Hacıemiroğulları Beyliği'nin yönetimi, mimarisi, ordusu, dokumaları ile dil ve edebiyatı hakkında bilgiler verilmiştir.

Üçüncü Bölümde Beyliğe komşu olan Türkmen beylikleri hakkında açıklamalar yapılmıştır. Yazar, Kadı Burhaneddin Devleti, Akkoyunlu Devleti, Osmanlı Devleti, Taceddinoğulları Beyliği, Şebinkarahisar Emirliği ve Erzincan Emirliği hakkında Hacıemiroğulları'nı ilgilendirdiği çerçevede bilgiler vermiştir.

Dördüncü Bölümde ise yazar, Hacoemiroğulları'nın günümüzde nerelerde yaşadıkları hakkında bilgiler vermiştir.

Kaynakça ve *Dizin* bölümlerinin ardından *Harita ve Fotoğraflar* bölümü başlamaktadır. Bu bölümde Hacıemiroğulları Beyliği'nin sınırlarını gösteren bir harita ve kitaba ilişkin elli bir adet resme yer verilmiştir.

Bir uç beyliği olarak Trabzon Rum Devleti ile mücadele etmesine ve bir beyliğe göre geniş sayılabilecek topraklara sahip olmasına rağmen pek çok kaynakta gösterilmeyen, gösterildiği kaynaklarda ise küçük bir beylik olarak nitelendirilen Hacıemiroğulları Beyliği'nin tarihte oynadığı rol bu kitap sayesinde daha iyi anlaşılmıştır.

Hocamıza yaptığı çalışmadan dolayı teşekkür ediyoruz ve başarılarının devamını diliyoruz.